132ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών: προσπάθειες για την εκπαίδευση και την ένταξη όλων των παιδιών στο σχολείο[1]

Στέλλα Πρωτονοταρίου, Πέτρος Χαραβιτσίδης[2]

Το 132ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών βρίσκεται, μαζί με άλλα 22 σχολεία (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια, ΤΕΕ, ΙΕΚ), στο κέντρο της Αθήνας, στο σχολικό συγκρότημα της Γκράβας· στο συγκρότημα αυτό φοιτούν περίπου 4.500 μαθητές. Το συγκεκριμένο σχολείο συστεγάζεται με άλλο ένα δημοτικό και δύο νηπιαγωγεία, λειτουργεί με εναλλασσόμενο ωράριο και οι υποδομές του είναι από κακές έως ανύπαρκτες.

Η πλειονότητα των μαθητών του σχολείου είναι αλλόγλωσσοι (ποσοστό 70%) και κατάγονται από πολλές διαφορετικές χώρες (Αλβανία, Αίγυπτο, Αιθιοπία, Πολωνία, Μολδαβία, Ουκρανία, Γεωργία, Ρωσία, Βουλγαρία, Νιγηρία, Ιράν, Συρία, Σουδάν, Σομαλία). Οι Έλληνες μαθητές αποτελούν τη μειονότητα του μαθητικού πληθυσμού.

Οι περισσότεροι μαθητές προέρχονται από φτωχές οικογένειες, με προβλήματα υποαπασχόλησης και ανεργίας. Κάποια παιδιά δουλεύουν, και αρκετά έχουν την ευθύνη του σπιτιού και του μεγαλώματος των μικρότερων αδελφών τους.

Όταν πριν από επτά χρόνια ξεκινήσαμε να εργαζόμαστε στο συγκεκριμένο σχολείο, η κατάσταση που αντιμετωπίσαμε ήταν δύσκολη και ιδιαίτερα πολύπλοκη. Αρκετοί μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές είχαν βιώσει κακουχίες και απόρριψη πριν έρθουν στην Ελλάδα· τα πιστοποιητικά για την εγγραφή τους στο σχολείο ήταν ελλιπή ή ανύπαρκτα, και συχνά τα παιδιά αυτά έμεναν για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός σχολείου. Πολλοί μαθητές φαίνονταν να ντρέπονται για την καταγωγή, τη γλώσσα, τη θρησκεία τους. Τα μαθησιακά προβλήματα αρκετών Ελλήνων και αλλόγλωσσων μαθητών ήταν σοβαρά, ενώ παρουσιάζονταν φαινόμενα επιθετικής ή και παραβατικής συμπεριφοράς. Συχνά, παιδιά απουσίαζαν ή εγκατέλειπαν το σχολείο.

Οι περισσότεροι γονείς, μετανάστες ή πρόσφυγες, επειδή δυσκολεύονταν να επικοινωνήσουν λόγω άγνοιας της ελληνικής γλώσσας, δίσταζαν να έρθουν σε επαφή με το σχολείο, να πάρουν μέρος σε δραστηριότητές του, να αναπτύξουν σχέσεις μεταξύ τους, με τους δασκάλους των παιδιών τους ή και με τους Έλληνες γονείς. Συναισθήματα φόβου, θυμού και ντροπής φαίνεται να επηρέαζαν τη στάση και τη συμπεριφορά τους.

Παράλληλα, αρκετοί Έλληνες γονείς αντιδρούσαν για τον μεγάλο αριθμό «ξένων» μαθητών, επειδή πίστευαν ότι αυτό επηρεάζει το μαθησιακό επίπεδο των παιδιών τους. Θεωρώντας ότι η παρεχόμενη εκ-

1 Το κείμενο αυτό ανακοινώθηκε στο συνέδριο που οργάνωσε το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης με θέμα «Μειονότητες μιλούν για την εκπαίδευση των παιδιών τους», στις 18 Μαρτίου 2007.

2 Η Στέλλα Πρωτονοταρίου είναι διευθύντρια του 132ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών και ο Πέτρος Χαραβιτσίδης είναι δάσκαλος στο ίδιο σχολείο.

Εργασία σε ομάδες.

παίδευση ήταν ελλιπής και υποβαθμισμένη, συχνά εκδήλωναν αρνητική συμπεριφορά.

Εμείς, οι δάσκαλοι του σχολείου, για να ανταποκριθούμε στις δυσκολίες που αντιμετωπίζαμε, νιώθαμε την ανάγκη να επιμορφωθούμε και να αναπτύξουμε την τεχνογνωσία μας σε σοβαρά παιδαγωγικά ζητήματα. Συχνά δηλώναμε αδυναμία ή και άγνοια στην επίλυση προβλημάτων που προέκυπταν στο πλαίσιο της τάξης ή και του σχολείου, και χρειαζόμασταν υποστήριξη.

Για να έχουμε όμως αποτελεσματικότητα στις παρεμβάσεις μας, ήταν αναγκαίο το σχολείο να διευρύνει τον ρόλο του, να γίνει γέφυρα φιλίας και συνεκτικός κρίκος ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς, και επίσης να αποκτήσει δεσμούς με τη γειτονιά και την τοπική κοινωνία.

Φροντίσαμε, λοιπόν, να οργανώσουμε και να εφαρμόσουμε δράσεις, στις οποίες να εμπλέκονται οι παραπάνω βασικοί παράγοντες της εκπαιδευτικής κοινότητας. Επίσης, για να πετύχουμε την οποιαδήποτε βελτίωση, θεωρήσαμε αναγκαίο οι παρεμβάσεις που θα κάναμε να γίνονται παράλληλα και ταυτόχρονα για όλους μας.[3]

Για τους μαθητές

Εργαστήρια για την ανάπτυξη προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων

Μας ενδιέφερε οι μαθητές μας να αποκτήσουν όχι μόνο γνώσεις, αλλά και δεξιότητες, απαραίτητες για τη συναισθηματική και ψυχική τους ανάπτυξη και υγεία.

Γι' αυτό τον λόγο επιδιώξαμε συνεργασία με τον Τομέα Πρόληψης του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ). Το πρόγραμμα «Δεξιότητες για Παιδιά του Δημοτικού» που εφαρμόσαμε, αφού εμείς οι ίδιοι πρώτα εκπαιδευτήκαμε, ξεκίνησε το σχολικό έτος 2000-2001 και συνεχίζεται σταθερά μέχρι σήμερα, με αποκλειστική ευθύνη του σχολείου.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, αφού διερευνήσουμε μαζί με τους μαθητές μας τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους, τις καταγράφουμε, τις ομαδοποιούμε, και με βάση αυτές επιλέγουμε τη θεματολογία των εργαστηρίων και καθορίζουμε τη χρονική διάρκειά τους.

Τα θέματα που συνήθως απασχολούν τα παιδιά, και τα οποία επεξεργαζόμαστε στα εργαστήρια, σχετίζονται με την αυτοαντίληψη και την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησής τους, με τα δικαιώματα και τα όριά τους, με τους τρόπους που θα τα βοηθήσουν να κάνουν σχέσεις και φιλίες, με την αναγνώριση και την έκφραση των συναισθημάτων τους, με τη δια-

3 Αρκετές από τις πρωτοβουλίες που ανέπτυξε το σχολείο τα τελευταία χρόνια έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό *γέφυρες*. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα τεύχη: 20, 26, 29, 30 και 31.

Τα παιδιά παρουσιάζουν το βιβλίο που δημιούργησαν.

Εργασία σε ομάδες.

χείριση των συγκρούσεων, τον φόβο και την αγωνία που τους προκαλούν οι αλλαγές που συνοδεύουν το μεγάλωμά τους, με την προστασία τους απέναντι στους κινδύνους και τη βοήθεια που μπορούν να ζητήσουν κ.ά.

Η μέθοδος που εφαρμόζουμε είναι αυτή της ενεργητικής-εμπειρικής μάθησης. Επίκεντρο στη διαδικασία είναι οι μαθητές, οι οποίοι με τον τρόπο αυτό βιώνουν την αλληλεπίδραση της ομάδας, μοιράζονται αντιλήψεις, βιώματα, εμπειρίες, μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τη συμπεριφορά τους και τα αποτελέσματά της, μαθαίνουν να επικοινωνούν, να συνεργάζονται.

Σεβασμός της ατομικότητας και της ιδιαίτερης κουλτούρας κάθε μαθητή/μαθήτριας

Καταβάλλουμε σοβαρές, επίσης, προσπάθειες, ώστε μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες να αξιοποιούμε τη γλώσσα και την ιδιαίτερη κουλτούρα που μεταφέρουν τα παιδιά από την πατρίδα τους. Τα ενθαρρύνουμε σε κάθε ευκαιρία να προβάλλουν την ταυτότητα και τον πολιτισμό τους, αντιμετωπίζοντας τη «διαφορετικότητα» όχι ως πρόβλημα, αλλά ως μια δυνατότητα, από την οποία, όταν αξιοποιείται, ωφελούνται όλα τα παιδιά, ντόπια και αλλοδαπά.

Στις εκδηλώσεις του σχολείου προσπαθούμε να δημιουργούμε συνθήκες που θα εξασφαλίζουν τη συμμετοχή όλων των μαθητών. Εκδηλώσεις ή και μαθήματα ιδεολογικά φορτισμένα, μη συμβατά με τις πεποιθήσεις τους, την εθνική ή τη θρησκευτική τους συνείδηση, προσπαθούμε να τα αποχρωματίσουμε. Γενικά, αποφεύγουμε ζητήματα που θεωρούμε ότι μπορούν να προσβάλουν τα παιδιά ή να τους δημιουργήσουν εσωτερικές συγκρούσεις. Επικεντρωνόμαστε και δίνουμε έμφαση σε κοινές αξίες.

Στα γνωστικά αντικείμενα εφαρμόζουμε, στον βαθμό που μπορούμε να το καταφέρουμε, βιωματικές και επικοινωνιακές τεχνικές, αναγνωρίζοντας την παιδαγωγική αξία και την αποτελεσματικότητά τους.

Επίσης, έχουμε άμεση επαφή και συνεργασία με τις οικογένειες των μαθητών μας, ενημερωνόμαστε και προσπαθούμε να αντιμετωπίζουμε τις ατομικές ανάγκες τους, και, όταν το θεωρούμε απαραίτητο, ζητάμε υποστήριξη από φορείς και ειδικούς επιστήμονες.

Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας

Από τις προσπάθειές μας δεν θα μπορούσε να εξαιρεθεί η ανάγκη των μαθητών μας να διδάσκονται με συστηματικό τρόπο, μέσα στο πλαίσιο του σχολείου, τη μητρική τους γλώσσα. Κι αυτό, γιατί πιστεύουμε ότι η γνώση της μητρικής γλώσσας είναι αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου και, παράλληλα, ότι η καλλιέργεια των μητρικών γλωσσών εξασφαλίζει τη συνέχεια και τη διατήρησή τους. Συγχρόνως, επίσης, θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα προσφέρει πολλαπλά οφέλη στη ζωή του σχολείου.

Έτσι, από το σχολικό έτος 2002-2003 ξεκινήσαμε τα μαθήματα μητρικής γλώσσας για τους μαθητές μας.

Για τους εκπαιδευτικούς

Ενδοσχολική επιμόρφωση

Ασχοληθήκαμε με σοβαρότητα και οργανώσαμε την ενδοσχολική επιμόρφωσή μας, γιατί γνωρίζουμε ότι αυτό είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέλιξη και τη βελτίωση της δουλειάς μας.

Η επιμόρφωσή μας έχει εργαστηριακό-βιωματικό χαρακτήρα, αφορά άμεσα τις ανάγκες μας και ανταποκρίνεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε.

Ο αναλυτικός σχεδιασμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση της επιμόρφωσής μας γίνεται από τον Σύλλογο Διδασκόντων, ο οποίος, επίσης, επιλέγει τη θεματολογία και προτείνει τους επιμορφωτές. Συχνά, τον ρόλο του επιμορφωτή αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου μας.

Κάποιες φορές, οργανώνουμε και εφαρμόζουμε κοινά σχέδια εργασίας. Γενικά, προσπαθούμε να μοιραζόμαστε και να αξιοποιούμε τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές εμπειρίες μας.

Η πρώτη φάση της επιμορφωτικής προσπάθειάς μας ξεκίνησε το 2000 και συνεχίστηκε μέχρι και το 2003 με θέματα που άμεσα μας αφορούσαν, σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες του Τομέα Πρόληψης του ΚΕΘΕΑ. Ενδεικτικά, ασχοληθήκαμε με τη δουλειά σε ομάδες, την ανάπτυξη δεξιοτήτων (επικοινωνία, συνεργασία, ενεργητική ακρόαση), την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμησή μας, την αναγνώριση και την έκφραση των συναισθημάτων μας, την ανταπόκρισή μας στα προβλήματα των παιδιών (π.χ. τη σεξουαλική διαπαιδαγώγησή τους, τους τρόπους επίλυσης συγκρούσεων κτλ.), τη συνεργασία μας με τους γονείς. Διερευνήσαμε τις δικές μας στάσεις και αξίες (προκαταλήψεις, ρατσισμό) και αναζητήσαμε τρόπους παρέμβασης σε σοβαρά κοινωνικά και συναισθηματικά προβλήματα των παιδιών, καθώς και τρόπους για τη συνολική σχολική παρέμβαση σε ζητήματα πρόληψης.

Παράλληλα, με συνεργάτες και φίλους του σχολείου, ασχοληθήκαμε με παιδαγωγικά ζητήματα και διδακτικές πρακτικές.

Η συμμετοχή των συναδέλφων στις επιμορφωτικές συναντήσεις είναι προαιρετική, αφού αυτή η προσπάθεια γίνεται εκτός του ωρολόγιου προγράμματος. Συνήθως, όμως, συμμετέχει η πλειονότητα των δασκάλων του σχολείου.

Εναλλακτικά μοντέλα στη διδασκαλία

Με συνείδηση των στόχων μας, με σχεδιασμό και αξιολόγηση, προσπαθούμε να εφαρμόζουμε εναλλακτικές μορφές στη διδασκαλία των μαθημάτων.

28η Οκτωβρίου: παρουσίαση ιστορίας για τον πόλεμο.

Εργασία σε ομάδες.

Τα τελευταία, μάλιστα, χρόνια πειραματιστήκαμε στο πλαίσιο του σχολείου σε εναλλακτικά εκπαιδευτικά μοντέλα, όπως στην εφαρμογή προγραμμάτων και σχεδίων διδασκαλίας με ευθύνη και συμμετοχή στην τάξη δύο δασκάλων, στη συνδιδασκαλία σε δύο τμήματα με ταυτόχρονη παρουσία και συνεργασία των δασκάλων τους, στο μοίρασμα των μαθημάτων μιας τάξης σε δύο δασκάλους, στη στήριξη των μαθητών μέσα στην τάξη τους, στη λειτουργία τάξης υποδοχής, τμήματος ένταξης, ενισχυτικής διδασκαλίας κ.ά.

Αυτές οι προσπάθειες δείχνουν να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα για τους μαθητές μας και βοήθησαν στη βελτίωση της λειτουργίας του σχολείου.

Τακτικές συνεδρίες του Συλλόγου Διδασκόντων

Ο Σύλλογος Διδασκόντων συνεδριάζει συχνά σε προγραμματισμένες ημέρες και ώρες, αλλά και έκτακτα, κάθε φορά που παρουσιάζεται η ανάγκη για μια συνολική οργάνωση της δουλειάς μας, ή όταν πρέπει να λυθούν προβλήματα που προκύπτουν.

Προσπαθούμε οι συνεδρίες να είναι καλά οργανωμένες, να εξασφαλίζεται περιβάλλον ασφάλειας και εμπιστοσύνης, να απουσιάζει κάθε διάθεση αρνητικής κριτικής, ώστε να εκφράζονται ελεύθερα θέσεις και απόψεις.

Παρά τις δυσκολίες και τις σοβαρές διαφωνίες που κάποιες φορές προκύπτουν, ο Σύλλογος Διδασκόντων καταφέρνει να λειτουργεί αποτελεσματικά, λύνοντας προβλήματα και εξομαλύνοντας αντιθέσεις.

Για τους γονείς

Ανακοινώσεις και ενημέρωση στις γλώσσες τους

Για να επικοινωνήσουμε με τους γονείς που δεν καταλαβαίνουν την ελληνική γλώσσα, για να μας εμπιστευτούν και για να δείξουμε έμπρακτα τον σεβασμό μας στην ανάγκη τους να έχουν μια πιο ουσιαστική επαφή με το σχολείο, οι ανακοινώσεις που τους στέλνουμε είναι σε πολλές γλώσσες. Οι ανακοινώσεις αυτές συχνά συνοδεύονται από τηλεφωνική ή προσωπική επαφή μαζί τους. Κάποιες φορές χρησιμοποιούμε και μεταφραστές, που συνήθως είναι τα ίδια τα παιδιά τους.

Επίσης, στις συναντήσεις μαζί τους για προβλή-

Μαθήματα ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες γονείς.

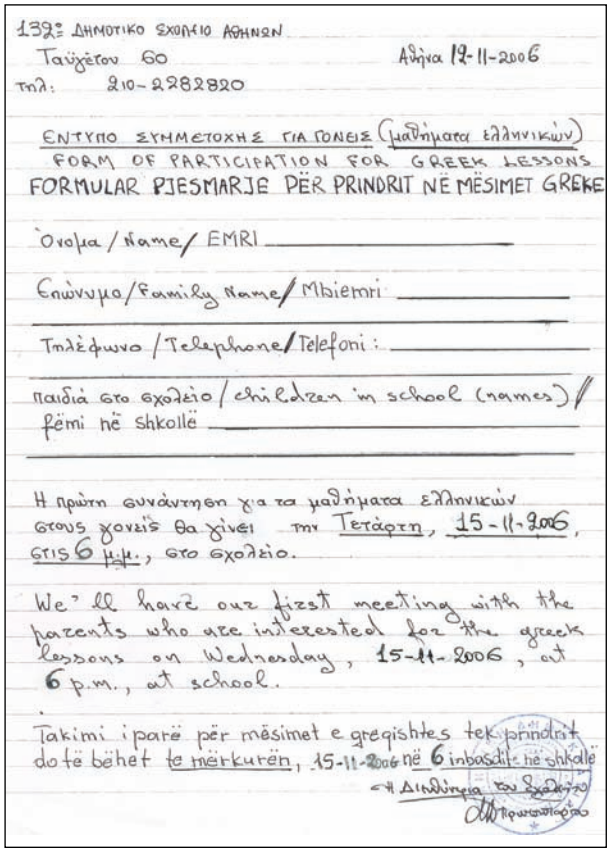

132ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Ταϋγέτου 60 Αθήνα 17-11-2006
Τηλ: 210-2282820

ΕΝΤΥΠΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ (μαθήματα ελληνικών)
FORM OF PARTICIPATION FOR GREEK LESSONS
FORMULAR PJESMARJE PËR PRINDRIT NË MËSIMET GREKE

Όνομα / Name / EMRI _____

Επώνυμο / Family Name / Mbiemri _____

Τηλέφωνο / Telephone / Telefoni: _____

παιδιά στο σχολείο / children in school (names) / fëmi në shkollë _____

Η πρώτη συνάντηση για τα μαθήματα ελληνικών στους γονείς θα γίνει την Τετάρτη, 15-11-2006, στις 6 μ.μ., στο σχολείο.

We'll have our first meeting with the parents who are interested for the greek lessons on Wednesday, 15-11-2006, at 6 p.m., at school.

Takimi i parë për mësimet e greqishtes tek prindrit do të bëhet te mërkurën, 15-11-2006 në 6 in bosdhi: në shkollë

Η Διευθύντρια του Σχολείου
Πρωτοπαπάς

Πολύγλωσση ανακοίνωση στους γονείς.

ματα που προκύπτουν, υπάρχει παράλληλη μετάφραση στην αλβανική και στην αγγλική γλώσσα. Ο αριθμός γονέων άλλων εθνοτήτων είναι πολύ μικρός, και δεν υπάρχει δυνατότητα μετάφρασης σε άλλες γλώσσες.

Εργαστήρια στήριξης του γονικού ρόλου

Αυτό που μας ενδιέφερε είναι να προτείνουν οι ίδιοι οι γονείς τρόπους που θα βοηθήσουν την ομαλή ένταξη, την αυτονόμηση και την ασφάλεια των παιδιών τους, ώστε να αναπτύξουν αλληλεγγύη ανάμεσά τους και να ενδυναμωθεί η σχέση τους με το σχολείο. Παράλληλα, είναι σημαντικό να παίρνουν τα παιδιά κοινά μηνύματα από σχολείο και οικογένεια.

Οργανώσαμε, λοιπόν, βιωματικά εργαστήρια και επιμορφωτικές συναντήσεις για όλους τους γονείς, με θεματολογία που οι ίδιοι επέλεξαν και η οποία κάλυπτε τις ανάγκες, τις ανησυχίες και τα προβλήματά τους.

Σε αυτές τις συναντήσεις, αλλά και στα εργαστήρια, η παρουσία των γονέων ήταν εθελοντική. Για να εξασφαλίσουμε την ενεργητική συμμετοχή τους, συχνά προσπαθούσαμε να γίνεται παράλληλη μετάφραση στις γλώσσες των γονέων που συμμετείχαν.

Για την επιμόρφωση των γονέων, η οποία διήρκεσε τρία χρόνια, ζητήσαμε τη συνεργασία του ΚΕΘΕΑ και άλλων φορέων ή επιστημόνων, ειδικών στα θέματα που οι γονείς αποφάσισαν να επεξεργαστούν.

Δικτύωση με υπηρεσίες και υποστηρικτικές δομές
Για να προλαμβάνει, αλλά και για να αντιμετωπίζει δύσκολες καταστάσεις που αφορούν τα παιδιά και τις οικογένειές τους, το σχολείο ήρθε σε επαφή, αλλά και σταθερά φέρνει τους ίδιους τους γονείς σε επαφή, με σχετικούς φορείς και υπηρεσίες ικανές να παρέχουν υποστήριξη (Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο της Αθήνας, Εταιρεία για την Ψυχική Υγεία Παιδιών και Εφήβων, Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου κ.ά.).

Διδασκαλία ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες γονείς
Από το σχολικό έτος 2002-2003 ξεκινήσαμε μαθήματα ελληνικής γλώσσας για τους μετανάστες και πρόσφυγες γονείς που εκδήλωσαν αυτή την επιθυμία.

Περισσότερο αναλυτικά και συγκεκριμένα θα αναφερθούμε στη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας για τα παιδιά και στην παράλληλη λειτουργία των μαθημάτων ελληνικής γλώσσας για τους γονείς τους.

Προετοιμασία και ξεκίνημα των μαθημάτων
Στις συζητήσεις τους, οι δάσκαλοι συχνά επικεντρώνονταν στις εκφρασμένες ανάγκες των γονέων να μάθουν οι ίδιοι την ελληνική γλώσσα και τα παιδιά τους να διδαχτούν τη μητρική τους γλώσσα.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς 2002-2003 και σε προγραμματισμένη συνάντηση όλων των γονέων στον χώρο του σχολείου, μεταξύ των άλλων θεμάτων που συζητήθηκαν, ανακοινώθηκε από τη διευθύντρια στους γονείς, με ταυτόχρονη μετάφραση στην αλβανική γλώσσα, ότι το σχολείο, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες των μεταναστών γονέων, σκέφτεται να βρει τρόπο ώστε να εντάξει στις δράσεις του μαθήματα ελληνικής γλώσσας για όσους γονείς το επιθυμούν και μαθήματα μητρικής γλώσσας για τα παιδιά τους. Οι μετανάστες γονείς ήταν ιδιαίτερα θετικοί και στις δύο προτάσεις, επιχειρηματολογώντας ως εξής:

Για τη διδασκαλία των ελληνικών:

– Ντρεπόμαστε να ρωτάμε για τα παιδιά μας και να 'ρχόμαστε σχολείο χωρίς να μπορούμε να συνεννοηθούμε με τους δασκάλους.
– Θέλουμε να επικοινωνήσουμε πολλές φορές με το σχολείο για κάποιο λόγο, και δεν μπορούμε. Σε κάθε τέτοια περίπτωση πρέπει να έχουμε μεταφραστή.
– Χρειάζεται πολλές φορές να βοηθήσουμε τα παιδιά μας στο σχολείο και δεν μπορούμε, γιατί δε γνωρίζουμε τη γλώσσα.
– Πρέπει να μάθουμε ελληνικά, για να μπορούμε να επικοινωνούμε με τα παιδιά μας, τα οποία δεν ξέρουν καλά τη δική μας γλώσσα.
– Δεν μπορούμε να βρούμε δουλειά καλύτερη για μας, αφού ούτε τις αγγελίες των εφημερίδων δεν μπορούμε να διαβάσουμε.
– Αν πας κάπου και δεν ξέρεις να το πεις, σου λένε: άντε εσύ από δω... Το πρόβλημα είναι να μάθουμε να μιλάμε.

Για τη διδασκαλία της αλβανικής γλώσσας:

– Τα παιδιά πάνε διακοπές στην πατρίδα μας και δεν μπορούν να συνεννοηθούν με τους συγγενείς μας. Ντρεπόμαστε γι' αυτό και νιώθουμε άσχημα.
– Στις διακοπές δεν καταλάβαιναν τους παππούδες και τις γιαγιάδες, ούτε τους συγγενείς. Δεν ήξεραν να μιλήσουν με τα παιδιά της γειτονιάς. Ο Σπύρος δε θέλει να πάει στην Αλβανία γιατί δεν ξέρει να μιλά.
– Αν θελήσουμε να γυρίσουμε στην πατρίδα μας και τα παιδιά είναι πιο μεγάλα, πώς θα έρθουν μαζί μας, αφού δεν ξέρουν να μιλάνε, ούτε να γράφουν και να διαβάζουν αλβανικά;

Η ευκαιρία για την εισαγωγή της μητρικής γλώσσας στο σχολείο δόθηκε τον Οκτώβριο του 2002, όταν από το Υπουργείο Παιδείας εξαγγέλθηκε το Πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας. Το πρόγραμμα πρότεινε την ενίσχυση πρωτοβουλιών για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και των φυλετικών διακρίσεων, μέσα από δραστηριότητες που θα προωθούσαν τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα του σχολείου.

Έτσι προχωρήσαμε στη σύνταξη πρότασης, η οποία, εκτός των άλλων δράσεων, προέβλεπε και την «υποστήριξη της μητρικής γλώσσας και κουλτούρας των αλλόγλωσσων μαθητών».

Το πρόγραμμα εγκρίθηκε, η προετοιμασία είχε ήδη γίνει, και τον Μάρτιο του 2003 ξεκίνησαν αρχικά μαθήματα αλβανικής γλώσσας, επειδή οι περισσότεροι μαθητές μας είναι αλβανικής καταγωγής και υπήρχαν ήδη από τους Αλβανούς γονείς πολλά αιτήματα για τη διδασκαλία της γλώσσας τους στα παιδιά τους. Τη διδασκαλία των μαθημάτων ανέλαβε μητέρα του σχολείου, Αλβανίδα δασκάλα, και την ευθύνη για τη λειτουργία τους η διευθύντρια, με ομάδα εκπαιδευτικών του σχολείου.

Παράλληλα, ξεκίνησαν τα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας για τους γονείς. Την ευθύνη της διδασκαλίας τους ανέλαβαν εκπαιδευτικοί του σχολείου, σε

συνεργασία με δασκάλους από άλλα σχολεία. Τα μαθήματα γενικά ακολούθησαν την εξής πορεία:

Πρώτος χρόνος (σχολικό έτος 2002-2003)
Η συμμετοχή των παιδιών στα μαθήματα μητρικής γλώσσας ήταν μεγάλη. Το πρώτο έτος συμμετείχαν 55 μαθητές και μαθήτριες. Το αίτημα για επέκταση των μαθημάτων εκφράστηκε και από γονείς γειτονικών σχολείων. Όμως το σχολείο δεν μπορούσε να ανταποκριθεί, λόγω δυσκολιών που προέκυπταν από την έλλειψη χώρων, από το εναλλασσόμενο ωράριο, αλλά και από αντιστάσεις και αντιδράσεις κάποιων εκπαιδευτικών και γονέων των άλλων δημοτικών σχολείων του συγκροτήματος.

Από το πρώτο κιόλας έτος λειτουργίας των μαθημάτων μητρικής γλώσσας καταγράφηκε η θετική στάση των Αλβανών μεταναστών γονέων. Η προοπτική επιστροφής στην πατρίδα, η ανάγκη επικοινωνίας με τα παιδιά τους, η ανάπτυξη σχέσεων με αγαπημένα πρόσωπα στη χώρα καταγωγής, η διαφύλαξη της κουλτούρας και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς εμφανίστηκαν ως οι σημαντικότεροι λόγοι που επέβαλαν τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στα παιδιά τους.

Δεύτερος χρόνος (σχολικό έτος 2003-2004)
Κατά το δεύτερο έτος λειτουργίας των μαθημάτων αλβανικής γλώσσας, ο αριθμός των μαθητών και μαθητριών αυξήθηκε στους/στις 65.

Με αφορμή, όμως, την επίσκεψη του Αλβανού πρέσβη στο σχολείο, επικράτησε ένταση. Κινητοποιήθηκε η διοίκηση, ελέγχοντας τον τρόπο με τον οποίο γίνονταν τα μαθήματα. Γρήγορα, βέβαια, διαπιστώθηκε ότι όλα λειτουργούσαν απολύτως νόμιμα, εφόσον επρόκειτο για μία από τις δράσεις του Προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας, το οποίο για δεύτερη φορά είχε εγκριθεί και εφαρμοζόταν στο σχολείο.

Τρίτος χρόνος (σχολικό έτος 2004-2005)
Το τρίτο έτος, τα μαθήματα επεκτάθηκαν και στη διδασκαλία της αραβικής γλώσσας. Στα μέσα του σχολικού έτους, ενώ το Πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας είχε λήξει και οι ίδιοι οι γονείς, Αλβανοί και Άραβες, είχαν αναλάβει τη χρηματοδότηση των μαθημάτων μητρικής γλώσσας των παιδιών τους, εκδηλώθηκε μεγάλη αντίδραση, με στόχο τη διακοπή των μαθημάτων: Το αρμόδιο Γραφείο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ο σχολικός σύμβουλος της περιφέρειας στην οποία ανήκει το σχολείο ζήτησαν τη διακοπή των μαθημάτων, με την αιτιολογία ότι τα μαθήματα αυτά «δεν προβλέπονται». Πρότειναν, επίσης, την ευθύνη των μαθημάτων να αναλάβει η αλβανική πρεσβεία, με διαδικασία η οποία αναφερόταν σε σχετική υπουργική απόφαση, και η οποία κοινοποιήθηκε στο σχολείο.

Όμως οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, αναγνωρίζοντας τα ευεργετικά αποτελέσματα της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας στους μαθητές, αποφάσισαν, μέσα από τον Σύλλογο Διδασκόντων, τη συνέχιση των μαθημάτων με ευθύνη αποκλειστικά του σχολείου. Κατέθεσαν μάλιστα προς τη Διοίκηση, μεταξύ άλλων, και την απορία τους «γιατί ένα πρόγραμμα, το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργείο Παιδείας για δύο συνεχόμενα σχολικά έτη, χρηματοδοτήθηκε και απέσπασε θετικές κριτικές, πρέπει ξαφνικά να διακοπεί;».

Τέταρτος χρόνος (σχολικό έτος 2005-2006)
Το τέταρτο έτος, τα μαθήματα, αφού δεν ήταν «τυπικά» κατοχυρωμένα, συνέχισαν να γίνονται σε ένα καθεστώς «ημιπαρανομίας». Η διευθύντρια μαζί με εκπαιδευτικούς του σχολείου, δεσμεύτηκε και ανέλαβε την ευθύνη διδασκαλίας των μαθημάτων, και κυρίως την ευθύνη της ασφάλειας των παιδιών στις ημέρες και ώρες που γίνονταν τα μαθήματα.

Πέμπτος χρόνος (σχολικό έτος 2006-2007)
Τον Νοέμβριο του πέμπτου έτους, ένα αισιόδοξο μήνυμα ήρθε από τη διοίκηση λειτουργίας των μαθημάτων μητρικής γλώσσας. Ύστερα από πρόταση του σχολείου, εγκρίθηκαν τα μαθήματα ως αντικείμενο στο Φροντιστηριακό Τμήμα που θα λειτουργούσε στο σχολείο. Επίσης έγινε και ο διορισμός της δασκάλας αλβανικής γλώσσας ως ωρομίσθιας. Η απόφαση αυτή έδωσε μεγάλη ικανοποίηση σε εκπαιδευτικούς και γονείς. Για το σχολείο ήταν πολύ σημαντικό το γεγονός ότι οι προσπάθειες όλων αυτών των χρόνων έφεραν θετικά αποτελέσματα.

Όμως η ικανοποίηση αυτή δεν κράτησε πολύ. Όταν τον Ιανουάριο της ίδιας σχολικής χρονιάς η διευθύντρια του σχολείου έστειλε προς το αρμόδιο γραφείο τα έντυπα για την πληρωμή της δασκάλας των αλβανικών, η διοίκηση απάντησε ότι έγινε τελικά λάθος και ότι έπρεπε να αναζητηθεί άλλος τρόπος για να συνεχιστούν τα μαθήματα!!!

Παρά την απογοήτευση που αισθανθήκαμε, και παρόλο που οι προσπάθειές μας για τη θεσμοθέτηση των μαθημάτων στο πλαίσιο της λειτουργίας του σχολείου απέτυχαν, τα μαθήματα μητρικής γλώσσας εξακολουθούν να γίνονται, χωρίς όμως να έχει εξασφαλιστεί η μελλοντική λειτουργία τους, αφού οι αρμόδιοι φορείς δεν τη στηρίζουν. Παρ' όλα αυτά ικανοποιηθήκαμε, γιατί βρήκαμε πολλούς ανάμεσα στον

Μαθήματα ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες γονείς.

εκπαιδευτικό κόσμο και στις κοινότητες των μεταναστών που υποστηρίζουν αυτή την πρωτοβουλία.

Κατά τη διάρκεια αυτών των πέντε σχολικών ετών, παράλληλα με τα μαθήματα μητρικής γλώσσας γίνονται και τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας στους γονείς, με την εθελοντική συμμετοχή δασκάλων και γονέων. Τα μαθήματα αυτά τα έχουν παρακολουθήσει συνολικά 105 γονείς του σχολείου μας και των συστεγαζόμενων δημοτικών και νηπιαγωγείων. Η πλειονότητα είναι γυναίκες που έρχονται στο μάθημα μαζί με τα παιδιά τους. Συνήθως, οι παράλληλες ευθύνες δουλειάς, οικογένειας, ανατροφής παιδιών, αλλά και λόγοι παράδοσης και κουλτούρας δεν επιτρέπουν στις γυναίκες-μητέρες την πρόσβαση σε άλλους χώρους, στους οποίους γίνονται μαθήματα για μετανάστες.

Η συγκεκριμένη αυτή δραστηριότητα δεν συνάντησε κανένα εμπόδιο, αλλά δεν είχε και καμία επιβράβευση από την Πολιτεία, η στάση της οποίας ήταν μάλλον ουδέτερη και αποστασιοποιημένη.

Κάνοντας ένα μικρό απολογισμό των προσπαθειών που συνολικά έγιναν τα τελευταία επτά χρόνια στο σχολείο, μπορούμε, ενδεικτικά, να επισημάνουμε τα εξής θετικά αποτελέσματα:

Για τους μαθητές και τις μαθήτριες μας

- Έχει ενισχυθεί η αυτοπεποίθησή τους, διατυπώνουν ελεύθερα τη γνώμη και τη σκέψη τους, έχουν βελτιωθεί στα μαθήματα, έχουν όρεξη για διάβασμα.
- Καταπολεμήθηκαν οι τάσεις για απομόνωση και αποκλεισμό των «διαφορετικών» παιδιών· η υποδοχή των καινούριων μαθητών γίνεται με αγάπη και ενδιαφέρον.
- Ανάμεσα στα παιδιά μειώθηκαν αισθητά οι συγκρούσεις, και σοβαρά φαινόμενα επιθετικότητας έχουν εκλείψει.
- Με τα μαθήματα της μητρικής γλώσσας υποβοηθήθηκε η ένταξη των αλλόγλωσσων μαθητών, αφού το σχολείο έμπρακτα αποδέχεται τη γλώσσα τους, και τους αντιμετωπίζει ισότιμα με τους Έλληνες μαθητές. Τα παιδιά, επίσης, που παρακολουθούν τα μαθήματα μητρικής γλώσσας, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις των δασκάλων, έχουν πολύ καλές επιδόσεις και στα άλλα μαθήματα.
- Τα παιδιά έρχονται με χαρά στο σχολείο, απουσιάζουν σπάνια και δεν υπάρχουν πια μαθητικές διαρροές.

Για τους γονείς

- Οι γονείς δείχνουν να αισθάνονται ότι το σχολείο είναι φιλικό και υποστηρικτικό σ' αυτούς και ότι σέβεται τις ανάγκες τις δικές τους και των παιδιών τους. Αυτό φαίνεται να αυξάνει το αίσθημα σεβασμού και αποδοχής του θεσμού του σχολείου.
- Η σχέση τους με εμάς τους εκπαιδευτικούς, αλλά και οι μεταξύ τους σχέσεις βελτιώθηκαν. Έχουν συχνή επαφή μαζί μας, δεν απουσιάζουν από τις συναντήσεις μας για τα παιδιά τους, όταν τους ζητηθεί, βοηθούν σε κάθε δραστηριότητα του σχολείου. Οι μετανάστες γονείς ανέπτυξαν φιλίες και σχέσεις ανάμεσά τους, αλλά και με Έλληνες γονείς.
- Στη μεταξύ μας επικοινωνία εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους, προτείνουν λύσεις σε προβλήματα που προκύπτουν, διεκδικούν την ικανοποίηση αναγκών δικών τους και των παιδιών τους.
- Οι προκαταλήψεις και η ξενοφοβία όλων των γονιών, αν και δεν έχουν εντελώς εκλείψει, έχουν σε μεγάλο βαθμό μειωθεί.
- Για προβλήματα που αφορούν τα παιδιά τους, και όχι μόνο τους μαθητές μας, αλλά και τα μεγαλύτερα αδέλφια τους στην εφηβεία, καταφεύγουν στο σχολείο και ζητούν υποστήριξη. Επίσης απευθύνονται ευκολότερα σε φορείς υγείας και σε ειδικούς επιστήμονες.
- Οι μετανάστες γονείς δείχνουν ότι αισθάνονται πιο άνετα για την καταγωγή και τη γλώσσα τους, διεκδικώντας, όταν χρειαστεί, τον σεβασμό από Έλληνες γονείς.
- Τέλος, στις εκλογές του Συλλόγου Γονέων, στις οποίες υπήρχε μεγάλη συμμετοχή, εκλέχτηκαν στο ΔΣ και μετανάστες γονείς.

Για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου

- Εμείς, οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, αποκτήσαμε τεχνογνωσία και υπήρξε αλλαγή στη στάση μας ως προς τη μεθοδολογία που εφαρμόζαμε πριν από την εκπαίδευσή μας και ως προς αυτή που τώρα εφαρμόζουμε.
- Αποκτήσαμε περισσότερες γνώσεις, διαχειριζόμαστε ευκολότερα και καλύτερα τις προκλήσεις που δημιουργούνται από την παρουσία τόσο πολλών αλλόγλωσσων μαθητών στις τάξεις μας.
- Προβλήματα που αφορούν την επικοινωνία μας με τους γονείς τα αντιμετωπίζουμε με μεγαλύτερη άνεση, πράγμα που διευκολύνει τη δουλειά μας.
- Μεταξύ μας αναπτύξαμε καλύτερες σχέσεις, μοιραζόμαστε χωρίς ενδοιασμούς τις αγωνίες, τους φόβους, το άγχος, συχνά και την άγνοιά μας, και το κυριότερο, παρατηρήσαμε αλλαγές στις αντιλήψεις, στη στάση και στη συμπεριφορά μας απέναντι στους μαθητές και στα προβλήματα που παρουσιάζονται στο σχολείο.

Είναι γεγονός ότι, μέσα από τις πρωτοβουλίες που αναπτύσσουμε, η καθημερινότητα την οποία βιώνουμε στο σχολείο μάς κινητοποιεί και μας κάνει περισσότερο υπεύθυνους στο παιδαγωγικό έργο μας. Νιώθουμε ότι το σχολείο είναι ένας «δικός μας» χώρος, στον οποίο μπορούμε να εκφραστούμε και να αναδείξουμε τη δημιουργικότητά μας. Έτσι τα όρια του εργασιακού και του προσωπικού μας χρόνου έχουν αμβλυνθεί.

Βέβαια, η έλλειψη υποστήριξης από την πολιτεία σε ζητήματα σημαντικά που αφορούν το σχολείο, συχνά μας αναγκάζει να αντιμετωπίζουμε μόνοι τις σοβαρές δυσκολίες και τα προβλήματα που δημιουργούνται. Και όσο περισσότερο δουλεύουμε, τόσο περισσότερο συνειδητοποιούμε τα όρια των παρεμβάσεών μας. Παρά τις δυσκολίες, όμως, και τις ματαιώσεις που κάποιες φορές αισθανόμαστε, είμαστε ικανοποιημένοι, γιατί γνωρίζουμε καλά ότι προσπαθούμε για ένα σχολείο καλύτερο και περισσότερο αποτελεσματικό, για ένα σχολείο που θα μπορέσει να εκπαιδεύσει και να εντάξει όλα τα παιδιά που φοιτούν σ' αυτό.